

Een 'Nederlands-Duitse vrouw' over onderduikers en inkwartiering

'Sinds 13 november hebben we geen gas meer. Het klaarmaken van het eten en alles wat daarbij komt kijken, is daardoor een treurige aangelegenheid geworden. Gelukkig had ik in Den Haag nog een oude potkachel weten te bemachtigen. Die staat nu in de voorkamer en doet dienst als kookgelegenheid én als verwarming. Voor velen zou zo'n kachel tegenwoordig een benijdenswaardig bezit zijn.

Maar wat hebben we eigenlijk nog? Eerder niets dan wel. Al weken zijn er geen aardappelen meer en brood is er alleen nog mondjesmaat, genoeg voor het ontbijt. Voor de rest van de dag moet men maar zien hoe men rondkomt. Wie niet eerder wat voorraden heeft aangelegd, lijdt honger. Soms denk ik dat het voor Paps een geluk is dat hij dit alles niet meer hoeft mee te maken. Ik vraag me af hoe hij zich onder deze omstandigheden had moeten redden. Hij is nooit iemand geweest die zich gemakkelijk aan nieuwe situaties kon aanpassen.

Op dinsdag 21 november speelde zich hier een gebeurtenis af die zeker het vermelden waard is.

Men moet weten dat er in Rotterdam op 10 of 11 november eveneens een grote razzia heeft plaatsgevonden. De opgepakte mannen zijn de afgelopen week onder de meest ellendige omstandigheden te voet door regen en wind hier langs getrokken. Ze werden naar een kamp op de Veluwe gebracht en van daaruit verder vervoerd naar Duitsland, of misschien nog ergens anders heen. Hun lot is verschrikkelijk: nauwelijks voedsel, geen onderdak en voortdurend die onzekerheid over waar ze naartoe worden gestuurd en wat hen te wachten staat.

Sommigen hebben weten te ontsnappen. Gistermiddag kwam Hannie met haar pannetje van de gaarkeuken thuis. Ze vloog de keuken binnen en riep: "Moeder, moeder, gauw! Zet de borden op tafel, er komen drie Rotterdammers!" Meteen begon ze de tafel te dekken. Kort daarna kwam juffrouw Ans met drie vluchtelingen achterom de keuken binnen. We namen hen mee naar de voorkamer.

De mannen zagen er verschrikkelijk uit. Ze waren doorweekt van de regen, vuil van de tocht, uitgemergeld door de ontberingen van de afgelopen tijd en bovendien uitgehongerd. Ze waren nog maar net gaan zitten toen er onverwacht Duitsers voor de deur stonden: een officier en enkele anderen. Eerder waren zij hier ook al geweest om te informeren naar mogelijkheden voor inkwartiering. Nu vroegen zij opnieuw of er nog een kamer of bed beschikbaar was.

De familie boven was bang en vroeg mij met hen te spreken, omdat ik Duits verstond. Ook voor mij was het een benauwd ogenblik, wetende dat er drie onderduikers in onze voorkamer zaten.

Ik opende de voordeur. De officier begroette mij met een vriendelijk "Guten Tag", waarop ik hetzelfde antwoordde. Vervolgens vroeg hij of er werkelijk nergens

slaapgelegenheid voor één persoon beschikbaar was. Ik antwoordde ontkennend. Toen wilde hij weten met hoeveel mensen wij in huis woonden.

"Met ons vijven," antwoordde ik.

Hij kon maar moeilijk begrijpen dat een huis voor vijf personen al zo vol kon zijn. Daarom vertelde ik hem dat het bed van mijn man nog beschikbaar was, maar dat deze pas een week geleden was overleden en dat ik hem niet zou aanraden daarvan gebruik te maken. Dat maakte hem nieuwsgierig en hij wilde er meer van weten.

Ondertussen had een van de onderduikers zich snel in een andere kamer verstopt. Met een zo onbeweeglijk mogelijk gezicht zei ik tegen de officier dat ik hem de kamer wel zou laten zien. Zodra ik binnen was, stuurde ik de onderduiker haastig terug naar de voorkamer en sloot de suitedeuren achter mij.

Daarna liet ik de officier de sterfkamer van Paps zien. Die lag nog helemaal overhoop. Door het slechte weer hadden wij nog geen gelegenheid gehad alles op te ruimen. De officier vroeg of de kamer niet weer in orde gemaakt kon worden. Toen vertelde ik hem dat Paps een ernstige longziekte had gehad.

"Was het open tuberculose?" vroeg hij onmiddellijk.

"Niet direct," antwoordde ik, "maar hij heeft de laatste tijd wel veel moeten opgeven."

Dat bleek voldoende. De officier vond het toen toch verstandiger om geen gebruik van de kamer te maken.

Daarna werd hij opmerkelijk belangstellend. Hij vroeg naar de ziekte van Paps, naar zijn leeftijd en naar de reden waarom ik zo goed Duits sprak. Ik vertelde dat ik zelf van Duitse afkomst was. Dat vond hij bijzonder prettig om te horen.

"Dan bent u zeker een Hamburgerin?" vroeg hij.

Ik antwoordde dat ik zelfs nog noordelijker vandaan kwam, uit de omgeving van Neumünster, en vertelde hem tevens dat ik enkele broers onder de wapenen had. Dat leek hem zeer te bevallen. Hij bedankte mij vriendelijk voor mijn uitleg en nam afscheid met een "Auf Wiedersehen". Ik antwoordde hetzelfde. Pas toen de deur achter hem dichtviel, konden wij opgelucht ademhalen. Niet alleen ik had spanning gevoeld; ook in de voorkamer en boven hadden ze in angst zitten wachten.

Daarna konden de drie vluchtelingen eindelijk eten. Ze kregen de hutspot van de gaarkeuken, die eerlijk gezegd niet erg smakelijk meer was geworden en zelfs wat zuur rook. Maar de mannen waren zo hongerig dat dit hen nauwelijks kon schelen. Ik had ook nog wat gestoofde appels staan en die kregen ze erbij.

Voordat zij weer verder trokken, gaf ik hun nog twaalf sneden brood mee voor onderweg en wat verbandmateriaal. Hun voeten waren helemaal doorgelopen van de lange tocht. Ze waren ons bijzonder dankbaar en gingen vervolgens weer op goed geluk verder. Toch was het ook een opluchting toen zij veilig de deur uit waren.

In het hele park zijn mensen ingekwartierd, maar ons huis is daarvan gespaard gebleven dankzij de vermeende tuberculose, zoals de officier het noemde. Dat kwam ons goed uit. Toch voelde het vreemd om Duitse landgenoten de toegang te weigeren en tegelijkertijd Nederlandse vluchtelingen bescherming te bieden. Maar ik kon eenvoudig niet anders. Ik kon die arme mensen onmogelijk uitleveren. Het zat niet in mij hen weg te sturen. Ik moest die stakkers helpen, en gelukkig is dat gelukt.'